

Asia: VN/27221/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vanhuspalvelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

1. Pidätkö luonnoksessa esitettyä siirtymäkauden muutosta kannatettavana riittävän henkilöstön turvaamiseksi tämänhetkisessä henkilöstötilanteessa?

Ei

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne riittävän henkilöstön turvaamiseksi.

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne riittävän henkilöstön turvaamiseksi.

Esitys (mitoitus 0.65 1.4.2023 ja mitoitus 0.7 1.12.2023 lukien) on oikeasuuntainen, mutta riittämätön riittävän henkilöstön turvaamiseksi.

Vaikka lähihoitajien ja (sairaanhoitajien) koulutuspaikkojen lisäyksen arvioidaan ryhtyvän vaikuttamaan vähitellen vuodesta 2023 lukien, mainituista ammattiryhmistä on huomattava pula sosiaali- ja terveydenhuollossa yleisesti (esimerkiksi viimeisin ammattibarometri marraskuu 2022) ja erityisesti kotihoidon tilanne on hankala. Sitä on selvitetty myös esityksessä perusteellisesti. Hoivaavustajien koulutusmäärien lisäyksen taas voi arvioida vaikuttavan vasta vuonna 2024.

Henkilöstömitoituksen näkökulmasta riittävän henkilöstön turvaamiseksi tässä vaiheessa ensisijaisin keino olisi, että henkilöstömitoitus olisi myös 1.4.2023 jälkeen 0.6 työntekijää asiakasta kohti kuten tällä hetkellä.

Henkilöstön riittävyden näkökulmasta erityisen suuri huoli mitoitusta koskevassa sääntelyssä kohdistuu tuleviin vuosiin, kun väestö ikääntyy ja palvelutarve kasvaa entisestään. Sääntelyä olisi tarkoituksenmukaista arvioida tulevaisuudessa myös kokonaisuudessa uudelleen muun muassa palvelujärjestelmän ja teknologian kehitys huomioon ottaen.

2. Pidätekö luonnoksessa esitetyjä vaikutusarviointeja riittävän kattavina ja asianmukaisina?

Ei

Voitte halutessanne esittää vaikutustenarviointiin liittyvät näkökohtanne.

Vaikutusarviot eivät ole riittävän kattavia, ja vaikutusarviointeja olisi pitänyt tehdä tarkempien ja kattavampien analyysien avulla.

Vanhuspalvelulain kiristymisen vaikutuksia on voinut seurata reaaliajassa. Käytännössä henkilöstömitoituksen kiristymisen aikana ympärivuorokautisia hoitopaikkoja ei ole pystytty lisäämään lainkaan huolimatta jatkuvasti kasvavasta tarpeesta. Nykyisten hoitopaikkojen määrä on voitu säilyttää vain palkkaamalla avustavaa henkilöstöä, sillä korkeammin koulutettujen lähihoitajien ja sairaanhoitajien arvokkaalle työpanokselle on ollut vielä enemmän kysyntää palvelujärjestelmän muissa tarpeissa. Ympärivuorokautista palveluasumiseen tehdyt mitoitukset ovat mahdollisesti aiheuttaneetkin kotihoitoon yhä enemmän painetta, sillä siellä on nykyään yhä enemmän hoitoa vaativia potilaita. Viimeiset askeleet lain kiristyksessä ovat vaikutukseltaan jättiharppauksia suhteessa aiempiin portaisiin, jotka koskivat merkittävästi pienempää määrää yksiköitä. Silti lain noudattamisessa on ollut haasteita ja se on osaltaan lisännyt palvelujärjestelmän vaikeuksia tuottaa oikeita palveluita oikeille ihmisille oikea-aikaisesti. Uudet kiristykset koskevat melkein kolmea neljäsosaa yksiköistä, mikä aiheuttaa sellaisen kysyntäpiikin osajille, joka nykyinen työvoimapula huomioiden ei ole ratkaistavissa annetussa aikataulussa ja aiheuttaa sikäli merkittäviä haitallisia sivuvaikutuksia koko palvelujärjestelmälle.

Kun kokonaistilannetta ei huomioida, ei vaikutusarviossa pystytä lainkaan ottamaan kantaa siihen, mihin toimintoihin kannattaisi seuraavat lähihoitajat ja sairaanhoitajat palkata, eli missä he tuottaisivat eniten hyötyä hoitoa tarvitseville. Kaavamaisesti henkilöstömitoituksen täyttäminen ei arvioiden mukaan onnistu pelkästään muiden ammattilaisten työpanoksella ja tätä rajoittaa myös nykyiset tulkinnat henkilöstömitoitukseen laskettavien ammattilaisten työpanoksista.

Kokonaisuudessa olisi hyvä huomioida siis oletettavasti valmistuvien hoiva-avustajien, lähihoitajien ja sairaanhoitajien määrät vuodelle 2023 ja suhteuttaa tämä avoimien työpaikkojen sekä lain noudattamiseen tarvittavien ammattilaisten määrään. Tämän perusteella huomataan, että henkilöstömitoituksen aikataulu on liian tiukka, suorastaan mahdoton, eikä lakia voida noudattaa nykyinen palvelutaso säilyttäen.

Laskelmista myös puuttuu potilasnäkökulma. Koska lakia on noudatettava, olisi laskettava realistinen arvio sille, kuinka monta hoitopaikkaa joudutaan sulkemaan, kun tarvittavaa henkilöstöä ei saada palkattua. Toisekseen pitäisi pystyä arvioimaan myös väestön vanhenemisen myötä tuleva kasvava tarve hoitopaikoille, joka tästä puuttuu, kun kasvavaa tarvetta ei ole huomioitu. Olisi myös kyettävä arvioimaan vaikutukset kotihoidon, perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon henkilöstötilanteeseen, ja siellä potilaiden oikeuteen saada tarvitsemansa hoito, mikäli vanhuspalvelulain noudattaminen edellyttää lisäammattilaisten rekrytointia näiden toimintojen kustannuksella.

Vaikutustenarviointi lähtee liikkeelle liian suppeasta näkökulmasta ja käsittelee terveydenhuollon nykytilannetta erityisesti työvoimapulan ja palvelutarpeiden suhteen puutteellisesti. Pulaa tarpeenmukaisista hoitopaikoista on laajalti, samoin pulaa osajista eri toiminnoissa, ja sen vuoksi pistemäinen henkilöstön lisääminen tiettyyn osaan palvelujärjestelmää ei ole mahdollista eikä edes tarkoituksenmukaista.

Tammensalo Carita

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT - Sosiaali- ja terveystieteiden ja
varhaiskasvatuksen palvelussuhteet